

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.800

Nr. 3

10. marts

76. årg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1955

-og Regnen kommer ...

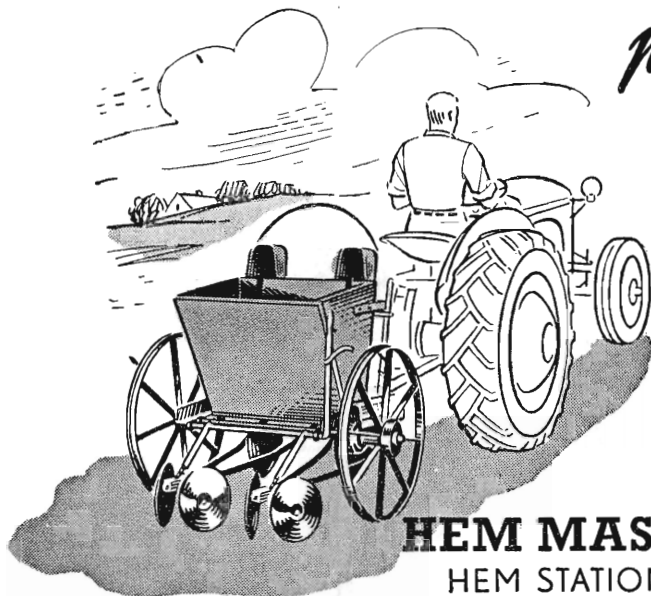
naar og hvor
De ønsker det
fra

DVI

VANDINGSANLÆG
-omgaaende Levering
-forlang Brochure,

DANSK VANDINGS INDUSTRI
PROJEKTERING . FABRIKATION
INGENIØR HOLGER ANDERSEN
SNOGHØJ FREDERICIA . TELEFON ERRITSØ 125

3 Tdr. Land sat til med Kartoffler maa een Dag

Hestetr. Maskine
med Forvogn
Kr. 1075,—

Hestetr. Maskine
uden Forvogn
Kr. 900,—

2-Rks. Maskine
for Lift
Kr. 1025,—

HEM MASKINFABRIK
HEM STATION - TELEFON 26

Teglværkernes

SALGSKONTOR

ESBJERG
Telefon 265 - 546

Drænrør

2"—15"
Mursten - Tagsten

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo Sygeforsikring
Vesterbrogade 15
København V.
Telef. 6659 - 5974

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 linier)
Kontor i Karup og Kølvrå

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL . FRØHANDEL

GUGKALK

gi'r Grøde

Brug det bedste! Pul-
veriseret eller granu-
leret GUGKALK gi'r
den bedste Høst.

GUG KALKVÆRK A/S
Elmealle 2, Hasseris. Tlf. Aalborg 2908.

SKOVFRØKONTORET

Johannes Rafn & Søn
NORMASVEJ 21 . TLF. VALBY 2
København-Valby

H. Theut

VIBORG - Tlf. 1559 . 1560

Brunkul - Mergel - Kalk
Midtjysk Brunkul Industri
Tlf. Kølkeær 28 x
Katrinebjerg Teglværk
Tlf. Hejnsvig 17
Mursten - Drænrør

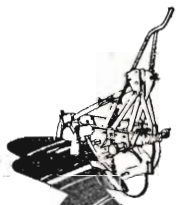
CLOC

Liqueur
Gin
Whisky

Vælg den mest økonomiske traktor

DAVID BROWN

Den har særlig mange FORDELE ...

2-furet plov

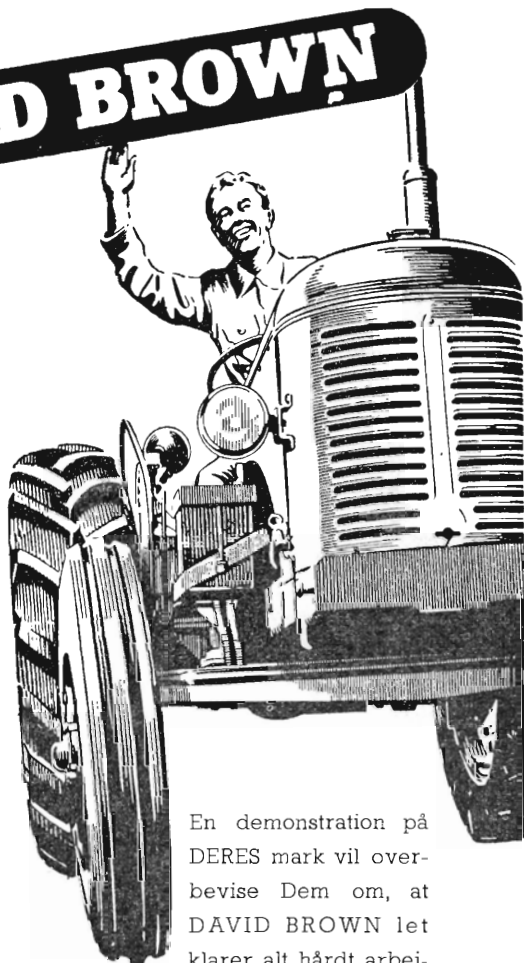
Stubkultivator

Fjedertandsharve

Slåmaskine

En demonstration på DERES mark vil overbevise Dem om, at DAVID BROWN let klarer alt hårdt arbejde og arbejder perfekt med alle slags redskaber! Der er også en DAVID BROWN traktor, der i størrelse og kraft netop passer til DERES brug!

BENZIN eller DIESEL

DAVID BROWN serien:

28 Diesel 30 Benzin
34 Diesel 39 Benzin
50 Diesel

LANTRACO

v/ ERLING GAD

Peder Skramsgade 1 - København K.

Aut. forhandlere med reservedelslagre, specialværksteder og servicevogne over hele landet

**Mejeriernes og Landbrugets
ULYKKEFORSIKRING**

Telefon Minerva 350
Gensidigt selskab

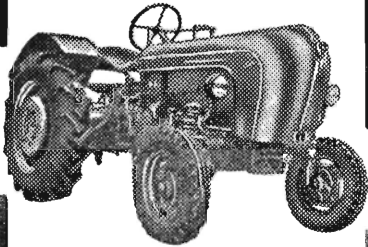
Vester Farimagsgade 19
København V.

*
Ansvarsforsikring

*
Automobilforsikring

NU nye nedsatte Priser paa

**ALLGAIER
DIESEL TRAKTORER**

Læg nøje Mærke til disse lave Priser,
som inkluderer alt, elektr. Lys, Start og
Lift:

- A 111 12 H.K. Kr. 7.265,00
- A 122 22 H.K. Kr. 11.985,00
- A 133 33 H.K. Kr. 14.985,00

Der findes aut. Allgaier Forhandlere
over hele Landet.

**TRANBERG TRADING
COMPANY**

Tlf. 31 44 - Kolding - 5 Linier

HOJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelse fra 2 til 15 tommer

Indhent tilbud - Tlf. Højslev 3

A/S FISKBÆK BETONKLINKERFABRIK

A/s Fiskbæk Briketfabrik

Herborg 12

Røde
DRÆNRØR

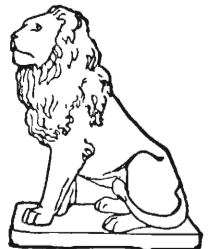
fra 2"-12" have
altid på lager
Forlang tilbud

»Sofienlund«
TEGLVÆRK
Telefon 10 Ulstrup

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade . København K.

Hedeselskabets

Tidsskrift

Nr. 3
10. marts 1955
76. årg.

Tidsskriftet udgår ca. 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Oplag 19.800 eksemplarer. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr.

Indhold: Lævirkning. (Slutning.) — J. Libak Hansen. — Hederne i Viborg amt. — Hvor der plantes. — Produktionen af tørvestrøelse i 1954. — I få ord.

LÆVIRKNING

Af civilingeniør, dr. techn. *Martin Jensen.*

(Slutning.)

XI. Afgrøder

Forsøgsmarken har to vindudsatte parceller *a* og *d*, en parcel *b* med 40 % læ og en parcel *c* med 70 % læ (se *artikel VIII*). Middelværdien af resultaterne fra de to vindudsatte parceller kaldes *a*.

Det første forsøgsår 1949 var forsøgsområdet tilsået med blandsæd. Resultatet fremgår af tabellen.

Jyndevad 1949. Blandsæd: 1/3 Petkus sommerrug + 1/3 Maja byg + 1/3 Opus havre.

	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	
Kærne	21,53	22,38	23,56	hkg/ha
Halm	32,53	32,31	33,00	»
Kærne	1,00	1,04	1,10	relativ vægt
Halm	1,00	0,99	1,02	» »

I det næste forsøgsår 1950 var der i det østre skifte kálroer, i det vestre skifte var der vinterrug. Høstresultaterne fremgår af tabellerne.

*Jynde vad 1950, østre skifte. Kålroer: Wilhelmsburger Øtofte.
Sået ²⁸/₁, udtyndet ³¹/₈, optaget ²⁸/₁₀.*

	a	b	c	
Rod	897	918	975	hkg/ha friskvægt
Top	75	84	87	» »
Rod	1,00	1,03	1,09	relativ friskvægt
Top	1,00	1,12	1,16	» »
Rod	92,4	93,5	99,4	hkg/ha tørvægt
Top	10,6	11,5	12,0	» »
Ialt	103,0	105,0	111,4	» »
Rod	1,00	1,01	1,08	relativ tørvægt
Top	1,00	1,09	1,13	» »
Ialt	1,00	1,02	1,08	» »

Jynde vad 1950, vestre skifte. Kløvergræs: 10,4 kg halvsildig rødkløver + 4,2 kg tidlig rødkløver + 6,2 kg almindelig rajgræs + 4,2 kg almindelig sildig rajgræs. Sået ³⁰/₈ 1949.

	a	b	c	
Høstet ⁰ / ₈	42	51	53	hkg/ha friskvægt
» ⁸ / ₈	191	246	223	» »
Ialt høstet	233	297	276	» »
Høstet ⁰ / ₈	1,00	1,21	1,26	relativ friskvægt
» ⁸ / ₈	1,00	1,29	1,17	» »
Ialt høstet	1,00	1,27	1,19	» »
Høstet ⁰ / ₈	16,2	21,2	19,7	hkg/ha tørvægt
» ⁸ / ₈	39,8	46,5	46,2	» »
Ialt høstet	56,0	67,7	65,9	» »
Høstet ⁰ / ₈	1,00	1,31	1,22	relativ tørvægt
» ⁸ / ₈	1,00	1,17	1,16	» »
Ialt høstet	1,00	1,21	1,18	» »

Kløvergræsset blev slået to gange, først d. ⁹/₆, da bestanden havde lidt stærkt under manglende nedbør, dernæst d. ⁸/₈, da der fandtes en kraftig bestand. Tørken skadede kløveren i langt højere grad end græsset, og overensstemmende hermed var der i andet slæt en betydelig mindre kløvermængde i forhold til græsmængden i parcelerne udenfor læ end i læparcellerne.

I 1951 var der blandsæd i det østre skifte og vinterrug i det vester, udbyttet fremgår af tabellerne.

Jynde vad 1951, østre skifte. Blandsæd: 1/2 Petkus sommerrug + 1/2 Maja byg. Sået 28/4 1951. Fremspiring 1/6 i c, 3/6 i a og d. Rugen begyndte skridningen 12/6 i c, 18/6 i a og d. Byggen begyndte skridningen 22/6 i c, 28/6 i a og d.

	a	b	c	
Kærne	16,8	17,8	17,9	hkg/ha
Halm	28,5	29,5	28,6	»
Kærne	1,00	1,06	1,07	relativ vægt
Halm	1,00	1,03	1,00	» »

Jynde vad 1951, vestre skifte. Vinterrug: Petkus. Sået 30/4 1950, skridningen begyndte 22/6 i c, 28/6 i a og d.

	a	b	c	
Kærne	28,7	29,6	30,6	hkg/ha
Halm	40,5	41,1	41,9	»
Kærne	1,00	1,03	1,07	relativ vægt
Halm	1,00	1,01	1,03	» »

Når der i kornafgrøder kun regnes med kærnevægten og i de andre afgrøder kun med tørvægten er merudbyttet i parcel b fra 2 til 21 %, merudbyttet i parcel c er fra 7 til 18 %. Græsafgrøden i 1950 er medtaget som sum af begge slæt, tages hvert slæt for sig, giver det første rekorden i merudbytte, nemlig 31 % i parcel b og 22 % i parcel c.

Afgrøderne gror bedre i læ; de 5 afgrøder, som forsøgene omfatter, har i gennemsnit givet 7 % mere udbytte i b-parcellen og 10 % mere i c-parcellen.

Blandt årsagerne til dette resultat må især fremhæves de tre: gunstigere vandforhold, højere temperatur og gunstigere carbon-dioxydforhold i læ; i væksthuse er det en begunstiggelse af de samme tre faktorer, som bevirker den intensive vækst, i væksthuset er der 100 % læ, og man kan godt opfatte virkningen af læhegn som et skridt i retning af drivhusklima i marken.

Der er ingen tvivl om, at de forbedrede vandforhold i læ er en faktor af betydning for merudbyttet, det store merudbytte efter tørken i 1950 er bevis nok. Vanskeligere er det at afgøre, hvad rolle den højere temperatur spiller. Da der ikke i forvejen eksisterede undersøgelser af temperaturens indflydelse på nytteplanters vækst, blev der anlagt et forsøg i Store Jynde vad med det formål at blive orienteret på det punkt.

Varmemark

Princippet for forsøget var at sammenligne væksten i to parceler, der kun adskilte sig ved at jordtemperaturen i den ene parcel var forhøjet lidt (af størrelsesordenen $1-2^\circ$); denne temperaturforhøjelse blev etableret ved elektrisk opvarmning af jorden lige under overfladen.

Figur 63 viser anlæget. Der er to kontrolparceler, en nord for og en syd for den opvarmede parcel. Hver parcel havde et areal på $3 \cdot 3 = 9 \text{ m}^2$, hvilket er i underkanten af, hvad der kan tillades, når høstudbyttet skal måles; men det var ikke muligt at skaffe lavspændt strøm til større areal.

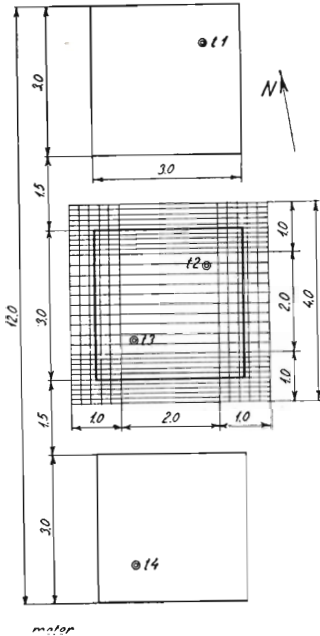

Fig. 63.

Plan af varmeparcels
i Jyndeved.

Opvarmningen skete ved, at en elektrisk strøm blev ført gennem et system af isolerede kobberledninger (se figur 63), der var lagt ca. 3 cm under jordoverfladen. Spændingen var af sikkerhedshensyn transformeret ned til ca. 60 V ved hjælp af en svejsetransformator.

Da forsøgets formål var at konstatere virkningen af alene en højere jordtemperatur, opstår der et særligt problem med vandfaktoren. Når temperaturen i varmeparcellen er højere end i kontrolparcelerne, vil der ske en kraftigere transpiration fra varmeparcellen, således at der må gives denne parcel mere vand. Da det ikke kunne afgøres, hvor meget mere vand varmeparcellen skal have for at være lige

med kontrolparcelerne med hensyn til vand, blev problemet løst ved at vande alle tre parceler i så høj grad, at vandfaktoren blev sat ud af spillet.

Det første år, 1951, var forsøget anlagt i en lucernemark. Opvarmningen blev sat på $\frac{25}{4}$ og blev holdt uafbrudt indtil $\frac{31}{7}$, da der blev høstet 2. gang. Temperaturen i varmeparcellen var, målt i 20 cm dybde, mellem $1,0$ og $2,3^\circ$ højere end i kontrolparcelerne. I middel var overtemperaturen $1,5^\circ$. Høstresultaterne fremgår af tabellen.

Jynde vad 1951, varmemark. Dupuits lucerne.

	<i>k</i>	<i>v</i>	
Høstet ^{12/6}	225	252	hkg/ha friskvægt
» ^{21/7}	133	111	» »
Høstet ^{12/6}	1,00	1,12	relativ friskvægt
» ^{21/7}	1,00	0,84	» »
Høstet ^{12/6}	43	45	hkg/ha tørvægt
» ^{21/7}	34	31	» »
Høstet ^{12/6}	1,00	1,05	relativ tørvægt
» ^{21/7}	1,00	0,90	» »

k = kontrolparceller, *v* = varmeparcel.

I 1952 var forsøget anlagt i en bygmark (Maja). Høstresultaterne fremgår af tabellen.

Jynde vad 1952, varmemark. Majabyg.

	<i>k</i>	<i>v</i>	
Kærne	25,7	28,1	hkg/ha
Halm	33,3	31,9	»
Kærne	1,00	1,11	relativt udbytte
Halm	1,00	0,96	» »

k = kontrolparceller, *v* = varmeparcel.

Da der kun foreligger de to forsøg, og da forsøgsparcerne er betænkeligt små, er det kun lidt, der med føje kan sluttes af resultaterne; men dog så meget, at temperaturforhøjelsen ikke kan ignoreres som medvirkende årsag til merudbyttet i læforsøgene.

Lejesæd

Forsøgene i Jynde vad viste i 1949, da der var korn i begge skifter, at kornet i læ var betydeligt højere, uden at halmvægten pr. arealenhed var større. Det kunne heraf antages, at strået i læparcellerne havde mindre mekanisk styrke end strået udenfor, hvilket ville være en ulempe, hvis det betød, at der var større fare for lejesæd i læ. I 1951 var der igen korn i læforsøget, og der blev da foretaget omfattende målinger af stråets bøjningsstyrke og længde. Her skal resultaterne fra vinterrugen nærmere beskrives.

Lige før høsten blev der ved hver af de 4 forsøgsparcer udtaget et stort antal strå, stråene blev klippet lige over jordoverfladen.

Hvert strå blev derefter knækket i et apparat, som kunne registrere det bøjningsmoment, der svarer til stråets styrke. Knækstyrken blev bestemt på et sted, der lå 8 til 12 cm over jordoverfladen. Hvert strå blev desuden længdemålt.

Figur 64 viser resultaterne. Udad mod højre er afsat stråets

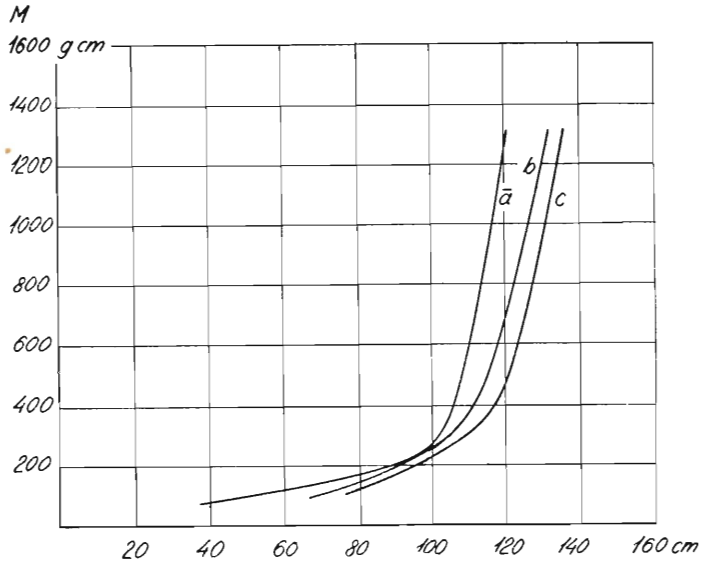

Fig. 64. Stråstyrker. Abscisse: plantens højde i cm.
Ordinat: stråets brudmoment nær jordoverfladen.
a er uden for læ, b er i lidt læ, c mere læ.

længde og opad knækmomentet i g·cm. De tre kurver svarer til de tre forskellige parceller a uden læ, b lidt læ og c meget læ.

Kurverne viser, at bøjningsstyrken er lille i de korte strå og stor i de lange; den karakteristiske sammenhæng mellem styrke og længde er ens i de tre parceller, men for samme højde er styrken størst i de strå, der har groet uden for læ. F. eks. er styrken af 120 cm lange strå fra a-parcellen 1200 g·cm, mens styrken af 120 cm lange strå fra b og c kun er henholdsvis 700 og 500 g·cm.

Det er tydeligt, at kornet i læparcellerne er mekanisk svagere end kornet fra de vindudsatte parceller. Spørgsmålet er, om der også er større risiko for lejesæd i læparcellerne. Om korn bliver slået ned af regn og blæst er ikke alene et problem om stråets bøjningsstyrke, men også et problem om vindens styrke, og den er jo også reduceret i læ.

De højeste planter i a-parcellerne, der var ca. 130 cm høje, ville i almindelighed have en vindpåvirkning, der var 10 gange så stor som vindpåvirkningen på de højeste planter i c-parcellen, der var

150 cm høje. Forholdet mellem de knækkende momenter er altså 8,7:1. Bøjningsstyrkerne forholder sig som 1,2:1. De højeste planter i læparcellerne er således betydeligt bedre stillet end de højeste planter uden for læ, det samme gælder de øvrige planter.

I tilfælde af søndenvind er *b* og *c*-parcellerne udækkede, og i så fald vil der være en større risiko for lejesæd i læparcellerne. I den praktiske læplantning vil den fare næppe være tilstede, fordi man både vil anlægge nord—sydgående og øst—vestgående hegn.

Læ formindsker styrken af vinden mere end stråstyrken formindskes.

XII. Jordfygning

Efterhånden som hederne i Jylland fra midten af forrige århundrede opdyrkedes, blev der plantet læhegn i stort omfang. I mange områder er der nu læhegn i tilstrækkelig grad til, at der ingen jordfygning finder sted; alene derved repræsenterer denne læplantning en økonomisk værdi, som er af størrelsesorden med værdien af de opdyrkede hedearealer.

Da, som nævnt, de fleste hedeområder er tilstrækkeligt dækkede med læhegn til, at der ikke forekommer jordfygning i stor målestok, får man ikke nu nogen direkte forestilling om denne læplantnings umådelige betydning. Men ud fra erfaringer fra egne, hvor let jord er blevet taget under plov, uden at der er etableret passende læ, kan man tegne et troværdigt billede af situationen i Midt- og Vestjylland, som den ville have været, hvis der ikke var læhegn, og som den vil blive, hvis hegnene fjernes. Billedet kommer til at indeholde sådanne træk, som at store arealer vil hvert tredje, fjerde år blive udsat for voldsomme jordfygninger med den øjeblikkelige følge, at der må sås om, og med den videre følge, at jorden i løbet af et kvart til et halvt århundrede vil være ødelagt, ikke alene til agerbrug, men i så høj grad, at det vil blive meget bekosteligt at dæmpe fygningen (klitter, indsande).

Der kommer jordfygning, når vindhastigheden er tilstrækkelig stor til, at dele af jordoverfladen rives løs og transporteres bort. Fænomenet forekommer kun, når større arealer er helt eller omtrent helt udsat for vindens direkte virkning, og det optræder derfor her i landet sjældent om sommeren, hvor bevoksningen beskytter jordoverfladen.

Lerjord og sandblandet ler har en sammenhæng *ægte kohæsiion*, som binder bestanddelene sammen til krummer der, selv i stærkt bearbejdede marker er så store, at de vinde, som forekommer her i landet, ikke kan løsrive og transportere dem.

I fugtig sandjord vil vandet have en lignende sammenbindende virkning som kohæsionen i ler, så her er heller ingen fare for fygning.

Jordfygning forekommer således i Danmark kun på ubevoksede sandjorder, der er helt tørre i overfladen, og de meteorologiske forudsætninger for dens optræden er derfor først en tørkeperiode af tilstrækkelig længde til at udtørring finder sted, og derefter en tilstrækkelig kraftig vind.

På den første betingelse for jordfygning, udtørring af jorden, har læ næsten ingen virkning. Så længe der er frit vand på jordoverfladen, sker fordampningen langsommere i læ, men derefter sker udtørringen ved bevægelse af vanddamp imellem jordpartiklerne, og denne proces foregår ens, enten vindhastigheden er 2 m/s, eller den er 10 m/s målt i f. eks. 2 m højde.

Dampvandringen op gennem jordoverfladen beror naturligvis på mætningsdeficit i luften lige over overfladen, men tilgangen af vanddamp nedfra er så lille, at der allerede ved en vindhastighed på 2 til 3 m/s sker en total fjernelse af dampmættet luft ved jordoverfladen, de større luft-hastigheder forøger derfor ikke fordampningen.

Medens læforanstaltninger således er uden virkning på den udtørring af jorden, som er en betingelse for jordfygning, stiller sagen sig ganske modsat for så vidt angår den anden meteorologiske betingelse: vind af tilstrækkelig hastighed.

I Danmark findes næppe jord, som kan give fygning ved mindre vindhastighed end 12 m/s målt i meteorologisk målehøjde. I figur 65 er vist hyppigheden af vindhastigheder på 12 m/s og mere. Udad er afsat vindhastigheden i m/s og opad den hyppighed, hvormed den pågældende vindhastighed eller en endnu større er observeret. Hver kurve svarer til en måned.

Observationsmaterialet stammer fra Vamdrup og svarer til tiden fra 1883 til 1910, vindhastigheden er her målt hveranden time hele døgnet.

Af kurverne i figuren, der svarer til månederne fra oktober til april, fremgår for det første, at de store vindhastigheder er langt hyppigere i december til marts end i oktober, november og april; kulminationen sker i januar. Videre fremgår det, at hyppigheden aftager meget kraftigt med voksende vindhastighed.

For at få et begreb om læplantningens betydning over for jordfygning kan man forestille sig to landskaber med sandjord, det ene landskab antages helt åbent og det andet beplantet med læhegn. Jorden er i begge tilfælde af en sådan beskaffenhed, at den, når den er udtørret, fyger ved en vindhastighed på 14 m/s.

Som omtalt vil udtørringen ske praktisk taget ens i de to landskaber, d. v. s. at den første betingelse for fygning, tør jordoverflade,

vil være lige hyppigt tilstede. Antallet af fygninger må da være proportionalt med hyppigheden af vinde på over 14 m/s (naturligvis fyger det ikke hver gang, vinden når den hastighed, fordi jorden de fleste gange vil være for fugtig).

Af figur 65 ses, at hyppigheden i januar måned for vind på 14 m/s eller mere er 5,9 %, antallet af fygninger i det åbne landskab i januar er proportionalt med dette tal. Man kan antage, at tallet betyder ca. 5,9 fygninger i 50 år; svarende til denne antagelse skulle der i februar komme 4,8 fygninger i 50 år, i marts 5,2 og i april 2,5; altså ialt 18,4 fygninger i løbet af 50 år i det åbne landskab.

Det andet landskab antages at have en læplantning, der svarer til den sydlige del af Midtjylland, det giver en kollektiv virkning på omkring 30 % læ (se artikel VII), endvidere giver hvert hegn sit lokale læ.

Med en fri vindhastighed på 14 m/s er der forudsat fygning i det åbne landskab; i det beskyttede landskab med 30 % læ vil vindhastigheden under de samme meteorologiske forhold kun være 9,8 m/s (endda mindre de fleste steder på grund af hegnenes lokale læ), så her er ingen fygning. Den meteorologiske situation skal give 20 m/s i det åbne landskab, for at der er 14 m/s, d. v. s. fygning i det beskyttede landskab. Af figur 65 ses imidlertid, at 20 m/s er en meget sjælden vindhastighed; i de fire måneder, som blev betragtet ovenfor, er hyppigheden 0,7 %, hvilket under de gjorte forudsætninger svarer til 0,7 fygninger i 50 år eller 1 fygning pr. 70 år.

Dette taleksempel passer meget godt i forholdene i store dele af Midt- og Vestjylland, og det fortæller at en landmand i en vesteregn, hvor der er en rimelig mængde læhegn, næppe vil opleve mere end en jordfygning i hele sit liv; men var der ingen læhegn, ville han komme til at opleve 25 jordfygninger.

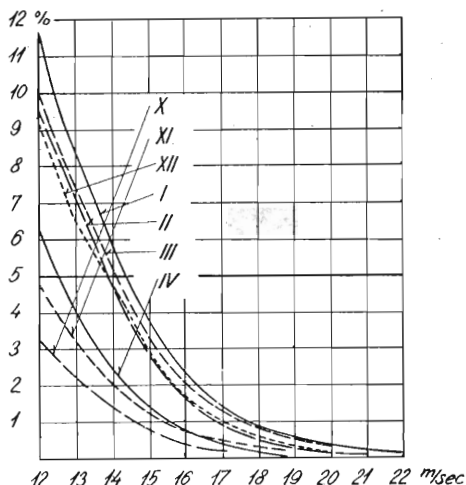

Fig. 65. Hyppighed af store vindhastigheder. Abscisse: vindhastighed i m/s. Ordinaten: observationshyppighed af pågældende eller endnu større hastighed i procent af det totale antal observationer. Kurverne svarer til månederne fra oktober til april.

J. Libak Hansen

Den 19. februar afgik Jens Libak Hansen, Taars, ved døden på Hjørring sygehus, 79 år gammel. Fra 1932 var han indvalgt for Hjørring amt i Hedeselskabets repræsentantskab, hvor han gennem årene vandt sig en position og sikker vennekreds.

Jens Libak Hansen var født i et fattigt hjem i Rakkeby. Han har senere selv fortalt, at han var heldig, at han på grund af sin li-

denhed fik lov at vente med at komme ud at tjene som hyrde til han var 10 år gammel. Tidligt begyndte han at spare op af sin løn som medhjælper på landet, og i 1899 kunne han bruge en del af disse penge til et ophold på Vallekilde højskole, han kaldte dette for den bedste måde, han nogensinde havde givet penge ud på, så stor betydning for sin fremtid tillagde han den undervisning, han fik der. I 1901 blev han gift og erhvervede omtrent samtidig en mager og besværlig ca. 40 tdr. ld. stor hede-

ejendom »Lille Agdrup« i Taars sogn. I de første åringer steg gælden, og vanskelighederne tyngede. En mælkerute til 1,25 kr. om dagen hjalp ikke meget på økonomien, men det ene med det andet, navnlig hans hustrus dygtighed og sparsommelighed, førte dog til fremgang, så heden blev opdyrket, og ejendommen efterhånden blev en god ejendom. I disse første år lagde Libak Hansen grunden til sin store interesse for plantningssagen. Læplantning i mark og omkring hjemmet var noget af det første, der blev gennemført, og i årene der kom, blev han ved at bevare denne første kærlighed. Hørte man Libak Hansen tale om plantning på tomandshånd eller offentligt, lyste det ud af ham, at her var et emne, der ikke kunne siges nok godt og anbefalende om. Det er forståeligt, at han i over 30 år har været en skattet formand i Hjørring amts havebrugsudvalg og ved sin død stadig var formand for det så virksomhedsfuldt arbejdende Hjørring amts læplantningsudvalg.

Libak Hansens liv har særlig været viet husmandssagen, som han har tjent gennem næsten 50 år. Med et ukueligt humør, et lune der aldrig svigtede, har han trukket et læs så stort, at man til tider måtte undre sig over, at han kunne overkomme det. Lokalforeningsformand fra 1912, kredsformand fra 1914, hovedbestyrelsesmedlem fra

1916, et utal af udvalg, medlem af sognerådet, forskellige offentlige hverv, revisor i slagteri og brugsforeninger for blot at nævne noget af det. Alle vegne var han afholdt, og i meget af sit arbejde i organisationer og udvalg fik han held til at medvirke afgørende til løsning af betydningsfulde opgaver.

Der er ingen tvivl om, at Libak Hansen var en lykkelig og glad mand. Som fisk i vandet boltrede han sig i opgavernes mangfoldighed. Arbejdet var til, mente han, for at man skulle befinde sig ekstra godt. Hans baggrund var det trygge hjem, han havde i »Lille Agdrup«, hvor *Lise* altid ventede ham og gjorde livet lyst for ham, så han frisk og oplagt kunne fortsætte. Det var et tungt tab for ham, da han mistede sin hustru et år efter, at ejendommen i 1948 — nu en god gård — var afstået til en af sønnerne. Hans fyraften begyndte dog ikke af den grund, ukuet fortsatte han i arbejdet næsten lige til den allersidste tid.

Husmandsbevægelsen har i ham mistet en af sine trofaste og dygtige mænd. I Hedeselskabets repræsentantskab var hans levende interesse for plantningssagen det, der prægede hans indlæg på møderne, men når medlemmerne altid taknemligt vil huske ham, vil det i sidste instans vel nok skyldes hans altid vågne sans for at stryge alvoren og højtideligheden til side, når arbejdet var gjort, og kalde munterheden frem med den smilets gave, der var hans særpræg.

Niels Basse.

Hederne i Viborg amt

Ved N. C. Nielsen.

Ved tilrettelægnngen af fremgangsmåden for Hedeselskabets systematiske undersøgelser af Jyllands heder, som blev påbegyndt i 1936—37, var det ret naturligt, at man først prøvede sig frem på de forskellige hedetyper nærmest Viborg.

Under dette forberedende arbejde fandt man frem til en praktisk form for et hedebor og til en retningslinie for vurdering af hedernes kvalitet samt til en skematisk form for notering af oplysninger om lyngskjoldens, blysandets og allagets tykkelse m. v. og om undergrundens beskaffenhed, jordens fugtighedstilstand og vegetationens sammensætning. Ved benyttelse af det hertil indrettede skema kunne den samlede beskrivelse af jordbundsforholdene gives hurtigt og ret omfattende for hvert enkelt borested. Endvidere blev der udarbejdet et skema for en almindelig beskrivelse af forhold vedrørende

hederne i hvert enkelt sogn, herunder omtale af vej- og udstyknings-, afvandings- og fredningsforhold, tidligere opdyrkning og beplantning m. v.

Efter en grundig afprøvning af arbejdsgangen ved undersøgelserne i Viborg amt blev der antaget yngre mandskab (unge landbrugskandidater), som tog systematisk fat i Ringkøbing og Ribe amter, hvor undersøgelserne nåede at blive afsluttet, inden krigen kom i 1940. Mandskabet måtte herefter i gang med moseundersøgelser med henblik på tørveproduktionen.

Hedeundersøgelserne i Viborg amt blev først genoptaget i 1951 og da ved landbrugskandidaterne *B. Bollesen, H. Frederiksen, H. Sørensen* og *N. K. Jensen* med sidstnævnte som leder. De før krigen undersøgte dele af amtet blev herunder gennemgået påny for at få indtegnet de arealer, som i mellemtiden var indtaget til opdyrkning eller beplantning.

Forinden omtalen af undersøgelsens resultater anføres, at udviklingen med hensyn til hedens opdyrkning og tilplantning i Viborg amt efter Danmarks Statistik har været følgende i de 70 år fra 1881 til 1951:

År	Ager og eng ha	Hede, klit og mose ha	Skov og plantager ha	Veje, haver og baner m.v. ha
1881	213 344	69 233	11 034	7 201
1907	230 239	42 037	19 727	9 795
1929	231 821	30 561	24 849	14 596
1951	232 122	21 313	26 721	21 026

Efter denne opgørelse medførte opdyrkingen fra 1881 til 1907 en væsentlig forøgelse af landbrugsarealet, samtidig med, at arealet af skov og plantage blev næsten fordoblet. Siden 1907 er heden fortsat formindsket, nemlig med over 20 000 ha, men dette har ikke medført nogen mere betydende stigning i landbrugsarealet, idet arealet til veje, haver, baner og byggegrunde m. v. samtidig er steget med godt 11 000 ha og skove og plantager med 7000 ha. Hedeopdyrkingen i Viborg amt har altså hidtil kunnet modsvare afgangenen af landbrugsareal til veje, baner og bebyggelse m. v., men vil ikke fortsat kunne gøre dette.

Hovedresultaterne af den nu foretagne undersøgelse fremgår af hosstående herredsvise tabel, der bl. a. viser, at der i Viborg amt i 1915 skulle være 29 000 ha lyngklædt areal. Dette tal er mindre end

Herredsvis oversigt over resultaterne af hedeundersøgelserne i Viborg amt 1951.

Ved undersøgelsen i marken er som udgangspunkt benyttet Geodætisk Instituts målebordsblade, som her med få undtagelser er rettet omkring år 1915.

Herred	Ialt lyng- klædt areal i 1915	Fra 1915 til 1951 er opdyrket eller tilplantet følgende arealer:						De nuværende lyngklædte arealers fordeling efter beskaffenhed (1951):									Ialt lyng- arealer af stør- relse over 50 ha	Antal land- brugs- ejendom- me opført på heden siden 1915
		Opdyrket		Tilplantet		Restareal lyngklædt		Middel- god til god hede		Simpel hede		Hedekær		Lyng- mose		Ialt		
		ha	‰	ha	‰	ha	‰	ha	‰	ha	‰	ha	‰	ha	‰			
																ha		
Fjends	8512	3872	45	991	12	3649	43	2260	62	1044	28	318	9	27	1	3649	1945	76
Harre	1097	613	56	205	19	279	25	164	59	110	39	5	2	—	—	279	80	2
Hids	3454	1214	35	531	15	1709	50	181	10	632	37	406	24	490	29	1709	200	8
Hindborg	543	296	55	202	37	45	8	18	40	26	58	1	2	—	—	45	—	—
Hovlbjerg	398	96	24	191	48	111	28	24	22	66	59	21	19	—	—	111	—	—
Lysgaard	4428	1634	37	553	12	2241	51	899	40	885	40	270	12	187	8	2241	1115	17
Middelsom	927	318	34	212	23	397	43	44	11	142	36	34	8	177	45	397	—	—
Nørlyng	2546	1057	41	481	19	1008	40	288	29	639	63	66	7	15	1	1008	195	10
Salling Nørre	458	409	89	10	2	39	9	28	72	8	20	3	8	—	—	39	—	—
Rinds	4968	2318	47	1125	22	1525	31	430	28	934	61	161	11	—	—	1525	215	27
Rødding	722	370	51	98	14	254	35	86	34	147	58	4	1	17	7	254	130	—
Sønderlyng	952	402	42	207	22	343	36	85	25	214	62	26	8	18	5	343	75	11
Ialt ...	29005	12599	43	4806	17	11600	40	4507	39	4847	43	1315	10	931	8	11600	3955	151

efter foregående tabel, idet der her under hede m. v. tillige er medtaget stenmarker, sumpe og arealer til tørveskær (uden lyng).

Af de ca. 29 000 ha lyngarealer i 1915 er siden da til agermark opdyrket ca. 12 600 ha eller 43 pct., medens ca. 4800 ha eller 17 pct. er indtaget til beplantning. Restarealet af lyngklædt hede og mose udgør herefter 11 600 ha eller 40 pct. af arealet i 1915, og det er dette restareal, der omfattes af tabellens øvrige del.

Den nuværende hede er vurderet således, at 4507 ha eller 39 pct. skulle være egnet til opdyrkning som agermark, medens 4847 ha eller 43 pct. er ret simpel hede. Desuden findes af dyrkbar jord 1315 ha hedekær og 391 ha lyngmose.

Såvel den nuværende som den allerede opdyrkede hede i Viborg amt udviser en væsentlig forskellig beskaffenhed, idet undergrunden i amtets vestlige og sydlige del fortrinsvis består af rødsand, medens der findes mere eller mindre lerblandet undergrund mod nord og øst. På hederne med rødsand som undergrund findes en meget udpræget lagdeling i lyngskjold, blysand og al. I hederne med lerblandet undergrund forekommer kun svagere aldannelser og dermed heller ikke noget særlig tydeligt blysandslag.

Størstedelen af hederne med den lerblandede undergrund blev forholdsvis tidligt opdyrket i forrige århundrede, og de her endnu tilbageværende hedearealer består fortrinsvis af bakker og skrænter.

Efter den foretagne undersøgelse og som det fremgår af tabellen er der i Viborg amt siden 1915 opført 151 ejendomme på nyopdyrket hede. Dette tal er ikke stort i forhold til resultaterne fra tilsvarende undersøgelser for omtrent samme tidsrum i Ringkøbing, Ribe og Aalborg amter, idet der her blev optalt henholdsvis 866, 607 og 352 nye ejendomme på heden.

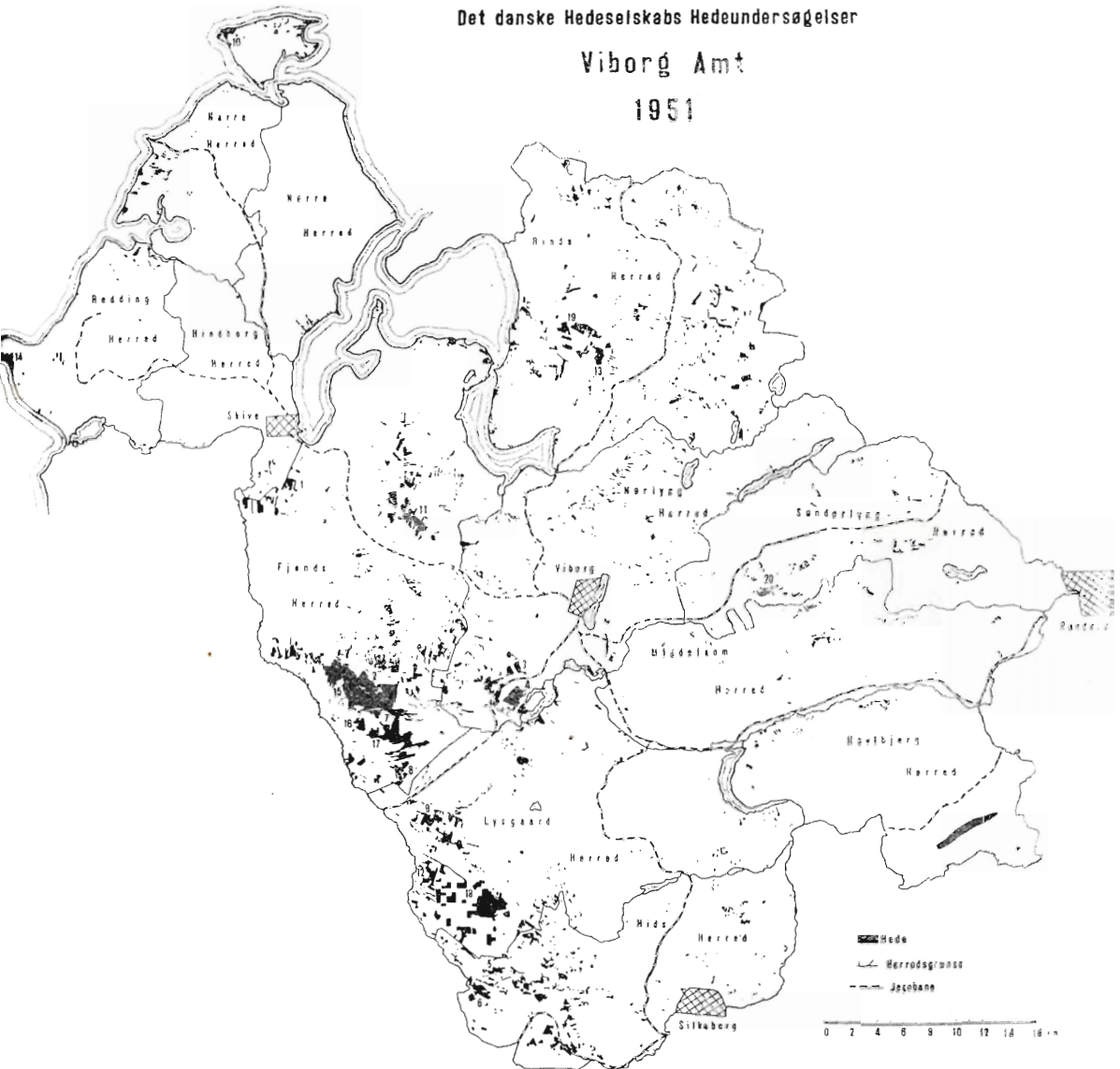
Som allerede nævnt har hedeopdyrkningen i Viborg amt siden 1915 omfattet ca. 12 600 ha, hvilket giver 83 ha som gennemsnit for de 151 ejendomme. Så store er de nye ejendomme imidlertid langt fra. Hvis man regner med ca. 20 ha pr. ejendom i gennemsnit, kommer man til det resultat, at de tre fjerdedele af opdyrkningen indenfor anførte tidsrum er foretaget i tilslutning til bestående ejendomme, som dog meget almindeligt senere deles i to eller flere lodder.

Vedføjede kort viser de tilbageværende heders beliggenhed og udstrækning. Numrene på kortet henviser til efterfølgende arealbeskrivelse, der er udarbejdet af konsulent N. K. Jensen, og som alene omfatter arealpartier af størrelse over 50 ha.

Det danske Hedeselskabs Hedeundersøgelser

Viborg Amt

1951

Dommerby sogn.

1. I det sydvestlige hjørne af sognet er beliggende et ca. 65 ha stort, overvejende fladt hedeareal af middelgod bonitet. Arealet gennemskæres af Skive—Vejle landevej.

Davbjerg sogn.

2. I den sydlige del af sognet, sydøst for Sejbækgaarde og grænsende til Skive—Vejle landevej, ligger ca. 70 ha middelgod hede.
Arealet er stedvis noget kuperet og udgør en del af mindeparken for hedens opdyrkere.

Dollerup sogn.

3. I den nordlige del af sognet, vest for Langskov og grænsende til FINDERUP sogneskel mod nord og vest, er beliggende ca. 70 ha simpel hede. Arealet er ret kuperet, og vejforholdene er dårlige.
4. Sydvest for Hald hovedgaard og mod nordvest grænsende til Viborg—Herning landevej ligger et ca. 125 ha stort, ret kuperet hedeareal. Heraf er ca. 90 ha af jævn god bonitet, medens ca. 35 ha er simpel hede. Arealet (Dollerup bakker) er fredet.

Engesvang sogn.

5. I den nordlige del af sognet, mellem Kompedal plantage og Skygge å, er beliggende et ca. 60 ha stort, noget kuperet hedeareal af simpel bonitet. Arealet grænser mod syd til kommunevej.
6. Sydvest for ovennævnte areal, mellem Skygge bro og Kaptajnsgaard, er beliggende ca. 140 ha hede. Heraf er ca. 80 ha noget kuperet og af simpel bonitet, medens 30 ha mod syd er jævn og af middelgod beskaffenhed, og ca. 30 ha mod nord er hedekær. Vejforholdene er meget dårlige.

Frederiks sogn.

7. Omkring Resenfelde i den nordvestlige del af sognet ligger et ca. 510 ha stort, noget spredt hedeareal. Ca. 110 ha er kuperet og af simpel beskaffenhed, medens ca. 400 ha er ret fladt og af jævn god bonitet.
En stor del af arealet hører under Mindeparken for hedeopdyrkere, og det gennemskæres af flere kommuneveje samt af den nyanlagte vej gennem Mindeparken.
8. Syd for ovennævnte areal og sydvest for Firhuse er beliggende et noget uregelmæssigt hedeareal på ca. 130 ha. Boniteten er middelgod, men arealet er noget kuperet, og vejforholdene er dårlige.
9. I den sydlige del af sognet, sydvest for Aarestrup, ligger ca. 90 ha hede, hvoraf 35 ha er kuperet, simpel hede, medens ca. 55 ha er jævn og af middelgod bonitet. Vejforholdene er ikke gode.

Fur sogn.

10. I sognets nordvestlige hjørne, mellem Faskjær og Knudshoved, er beliggende et ca. 80 ha stort, noget kuperet hedeareal, hvoraf 65 ha er af jævn god bonitet, medens ca. 15 ha mod vest og syd er simpel hede. Vejforholdene er dårlige.

Gammelstrup sogn.

11. Gammelstrup hede i den nordlige ende af sognet udgør ca. 170 ha. Arealet er noget kuperet, men overvejende af jævn god bonitet.
Det gennemskæres mod vest af en god kommunevej, men mod øst er vejforholdene meget dårlige.

Karup sogn.

12. I den sydlige del af sognet, mellem Skive å og Kompedal plantage, er beliggende et ca. 125 ha stort, noget kuperet hedeareal af simpel beskaffenhed. Mod vest og syd grænser arealet til kommunevej.

Laastrup sogn.

13. Nord for Nr. Borup og grænsende til hede i Ulbjerg sogn er beliggende et ca. 55 ha stort, kuperet hedeareal af simpel beskaffenhed.
Arealet gennemskæres af kommunevej.

Lime sogn.

14. I den vestlige side af sognet mellem Kaas sø og Limfjorden er beliggende et ca. 130 ha stort hedeareal af simpel bonitet, og med dårlige vejforhold.
Arealet, der er ret kuperet og naturskønt med mange småsøer og moseagtige partier, er fredet.

Resen sogn.

15. I den nordøstlige del af sognet, og grænsende til hede i Davbjerg og Frederiks sogne, ligger et stort samlet hedeareal på 850 ha.
Arealet, der overvejende består af middelgod hede, er ret jævnt, men med en del skrænter og slugter. Den østlige del af arealet omkring Kongenshus gennemskæres af Skive—Vejle landevej og udgør hovedparten af den oprettede ca. 1200 ha store Mindepark for hedeopdyrkere.
16. Syd for ovennævnte areal og 2—3 km sydøst for Resen by er beliggende et ca. 60 ha stort hedeareal, der overvejende er jævnt og af middelgod bonitet. Vejforholdene er mindre gode.
17. Ca. $\frac{1}{2}$ km længere mod sydøst og grænsende til hede i Frederiks sogn ligger ca. 90 ha hede. Heraf er ca. 50 ha mod vest ret fladt og af jævnt god bonitet, medens ca. 40 ha mod syd og øst er kuperet og overvejende simpel hede. Den østlige del af arealet hører under Mindeparken. Vejforholdene er dårlige.

Torning Sogn.

18. Indenfor Kompedal plantage er beliggende en del endnu ubeplantede hedearealer, som tilsammen udgør ca. 900 ha. Heraf er ca. 400 ha simpel hede, medens ca. 500 ha er af jævnt god bonitet.

Ulbjerg sogn.

19. Et noget spredt hedeareal på ca. 160 ha er beliggende mellem Ulbjerg og Ll. Thorup. Den vestlige halvdel, der gennemskæres af kommunevejen fra Ulbjerg til Ll. Torup, er kuperet, simpel hede, medens den østlige halvdel er mere jævnt og overvejende af ret god til meget god bonitet, men her er vejforholdene dårlige.

Vislum sogn.

20. I den østlige del af sognet, umiddelbart nord for Øby, ligger et ca. 75 ha stort, meget stærkt kuperet hedeareal af simpel bonitet. Arealet er meget naturskønt og grænser mod syd og vest til kommunevej.

Der er således 14 sogne i Viborg amt, som har samlede arealer af hede og hedekær af størrelse over 50 ha. Desuden er der 110 sogne med arealer af mindre størrelse. I 33 sogne forekommer der ikke hede.

Af de 3955 ha, som er samlet i arealer på mindst 50 ha, er ca. 2615 ha af jævnt god til ret god bonitet, medens ca. 1310 ha er simpel hede, og ca. 30 ha er hedekær.

Hvor der plantes

Plantningsforeningerne har nu næsten alle afsluttet årsopgørelserne og afholdt generalforsamling. Med få undtagelser er der tale om en væsentlig tilbagegang i antallet af udleverede planter.

Disse dalende tal er dog ikke noget udtryk for, at der er svigtende interesse for læplantningsarbejdet, idet arbejdet i læplantningslaugene ikke viser tilsvarende tilbagegang. Plantningsinteresserede går overalt og navnlig i Vendsyssel, hvor redaktør Carlsens gamle blad »Vendsyssel Tidende« sammen med amtets læplantningsudvalg gør en meget effektiv indsats for læplantningens fremme, med glæde ind i de kollektive laug. Læplantningslaugene gennemfører arbejdet fra først til sidst med undtagelse af renholdelsen, og det har sikkert her en afgørende betydning, at forholdene omkring disponibel arbejdskraft for den enkelte landbruger er så anspændt, så det falder naturligt at lade den fremmede arbejdskraft påtage sig arbejdet med både planlægning og udførelse.

Af referaterne fra generalforsamlingerne lægger man mærke til, at enkelte spørgsmål dominerer forhandlingerne. Det er navnlig spørgsmålet om fornyelse af gamle og rodsvampangrebne nåletræshegn, der sætter diskussionen igang, hvad der er ganske naturligt, når man erindrer, hvor mange gamle hegn, der har udtjent og trænger til afløsning — en tur rundt i landet fortæller meget herom.

Vedligeholdelse af hegnene, så de bevarer effektiviteten længst mulig, er også drøftet med opmærksomhed, og endelig har oplysninger om Martin Jensens doktorafhandling om »Lævirkning« været modtaget med måske størst interesse, idet alle plantningsinteresserede er klar over, at man her har fået værdifuldt nyt til brug i agitationen, nyt, som nok skal sætte spor, ganske som tilfældet var i tiden efter konsulent Esbjergs første forsøg i 1912—17 om udbytteforøgelse ved læ, og da Hedeselskabet i 1938—40 offentliggjorde de første undersøgelser om læhegnenes lævirkning og form.

I *Gedsted plantningsforening* har man iøvrigt med god tilslutning forsøgt at stimulere plantningsinteressen ved afholdelse af sognemøder med forevisning af læplantningsfilmen, foredrag og diskussion, og i *Skjern* har man nu i 2 år i træk fået holdt foredrag for landungdommens dagskole (de 4. F'er) om læplantning. Begge forsøg anviser gode veje til at øge tilslutningen til arbejdet.

I *Brønderslev* og *Frederikshavn plantningsforeninger* har skovrider *Larsen*, Tolne, fortalt om de nye undersøgelser vedrørende læhegn, og begge steder stærkt understreget, at læplantning også er en virkningsfuld grundforbedring. I *Brønderslev plantningsforening* er der udleveret 145 000 nåletræer og 6000 løvtræer i 1954. I *Frederikshavn* 116 000 nåletræer og 33 000 løvtræer.

Sevel plantningsforening har i 1954 interesseret sig stærkt for tilplant-

ning af småparceller rundt i egnen og iøvrigt udleveret 81 600 nåletræer og 17 200 løvtræer til 114 medlemmer. Foreningen har i løbet af de sidste 20 år anvendt over 2 millioner planter.

På *Salling plantningsforenings* generalforsamling den 11. februar oplystes det, at der alene i egnens plantningslaug i løbet af den sidste halve snes år var plantet 1317 km levende hegn og 488 ha småplantninger, hvor- til der ialt var medgået over 5½ million træer. Skovrider *S. A. Christensen*, Viborg, og konsulent *Tovborg Jensen*, Skive, gav en del gode plantnings- råd, der navnlig samlede sig om spørgsmålet, om også Sallings gode jorder trængte til læ, og her fremhævede Tovborg Jensen, at går det f. eks. så- dan, at man i stor udstrækning skal til at dyrke majs herhjemme, således som det blev spået forleden på planteavlsmødet, vil bedrifter på den fede jord, der har læbælterne i orden, straks være et hestehoved foran andre.

»Rødby fjords lodsejerlag« afholdt den 4. februar generalforsamling i Rødby under ledelse af formanden, gårdejer *Laurits Hansen*, Hersø. Af beretningen fremgik det, at der i det forløbne år til 51 modtagere var ud- leveret ca. 62 000 stk. nåletræer og 40 000 løvtræer, hvilket er lidt mindre end sidste år. Det var lodsejerlagets 25. generalforsamling, og i anledning af jubilæet blev der under generalforsamlingen og den påfølgende fælles- spisning bragt hilsner fra mange forskellige sider. Formanden for »Det lol- landske digelag« og formanden for »Rødby fjords pumpelag« overrakte begge et stort dannebrogssflag til flagmasterne ved mindestenen i Rødby fjord. Til formanden personlig blev der fra lodsejerlaget overrakt et smukt taffelur og fra bestyrelsen et sølvspisebestik.

Det var ikke nogen stor forsamling, der var mødt til *Vejle plantnings- forenings* generalforsamling den 9. februar, og dette gav da også anledning til et forslag om afholdelse af næste års generalforsamling f. eks. i Jelling for muligvis derved at få flere medlemmer samlet. Formanden, konsulent *Martin Nielsen*, Mølholm, oplyste, at der til 146 medlemmer i 1954 er ud- delt 182 600 læplanter, fordelt med 141 500 nåletræer og 41 100 løvtræer. I sin beretning omtalte Martin Nielsen bl. a. vejtræernes forsvinden, som han beklagede, skønt han godt kunne se, at det mange steder var nødven- digt at fælde dem. I stedet foreslog formanden, at man skulle plante lave buske langs rabatterne og imellem de træer, der fik lov at stå. Det ville live vældigt op og tjene til en god og uskadelig markering af vejbanen. Et påfølgende foredrag af redaktør *Skodshøj*, Viborg, gav anledning til en diskussion, bl. a. om anvendelse af bøg som læhegn.

Sindal og omegns plantningsforening har i 1954 udleveret 108 300 nåle- træer og 15 900 løvtræer til 115 modtagere. *Brædstrup plantningsforening* har til 156 modtagere fordelt 135 000 nåletræer og 22 300 løvtræer. *Skander- borg plantningsforening* har udleveret 100 700 nåletræer og 35 400 løvtræer, *Holstebro plantningsforening* har udleveret 119 800 nåletræer og 18 100 løv- træer, d. v. s. ca. 40 000 træer mere end året før, og *Tønder m. fl. amters*

plantningsforening har til 869 modtagere fordelt 334 700 nåletræer og 300 800 løvtræer.

I *Silkeborg plantningsforening* advarede skovrider *Piper* mod at lade sig forlede til at hugge for stærkt i plantagerne, fordi konjunkturerne var gode. Til ny formand i stedet for den afdøde mangeårige formand S. Petersen, Stenbrogaard, Them, valgtes *Peter Klode*, Resendal. Foreningen havde i årets løb øget udleveringen af planter, idet der var uddelt 90 000 planter flere end året før eller ialt 341 600 nåletræer og 66 800 løvtræer.

På *Bjerringbro plantningsforenings* generalforsamling omtalte formanden Oscar Dam, hvorledes der i årets løb var plantet særlig meget i Sahl og Vindum, hvor bl. a. fabrikant *Villadsen* havde tilplantet næsten 150 tdr. ld., deriblandt mange skrænter o. lign., og formanden fremhævede, at de gode priser på træ måtte stimulere til plantning på dårlige og vanskeligt tilgængelige arealer. Foreningen har ialt udleveret 96 100 nåletræer og 10 900 løvtræer til 85 modtagere.

Skovrider *Fromsejer*, Skærbæk, har fået gennemført, at plantningsforeningerne i Sønderjylland i alle unge tjørnehegn indplanter et egetræ for hver 25 meter. Som lævirkning betyder det intet, men værner man om egne, vil de med tiden få en særpræget dekorativ virkning i landskabet.

Fra *Janus Nielsens* legat har *Hjørring plantningsforening* i 1954 kunnet anvende et rentebeløb på ca. 2200 kr. Til 114 modtagere har foreningen fordelt 57 000 planter.

— — —
Sidst i maj afholdes plantningsforeningernes årsmøde i *Thisted*.

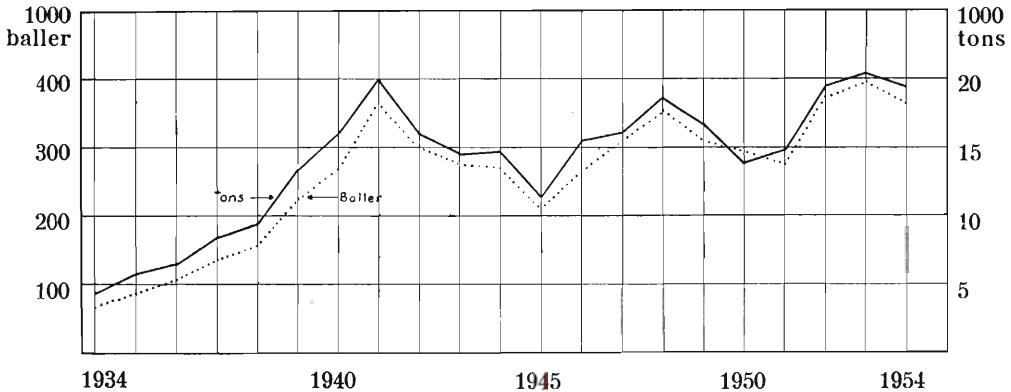
has.

Produktionen af tørvestrøelse i 1954

har været noget mindre end i 1953, fordi eftersommeren og efteråret 1953 var så regnfuldt, at det ikke var muligt at få opgravet tilstrækkelige mængder af råmateriale. Den våde sommer i fjor vil, når det drejer sig om tørvestrøelse, først give sig til kende i indeværende års produktion.

Den samlede tilvirkning af tørvestrøelse på de 9 igangværende virksomheder androg i 1954 363 000 baller, fordelt med 186 000 baller egentlig strøelse og 177 000 baller tørvemuld. Omregnet til tons på grundlag af fabrikernes vægtangivelse svarer mængderne til henholdsvis 9200 og 10 500 tons eller ialt knapt 20 000 tons. Tilbagegangen i sammenligning med 1953 udgør 8 pct., der udelukkende falder

Produktionen af tørvestrøelse 1954

på strøelsen, medens fremstillingen af tørvemuld er i hovedsagen uforandret. Ligesom i de foregående år domineres denne industri af Pindstrup Mosebrug.

Efterspørgslen efter både tørvestrøelse og tørvemuld angives at have været god, men samtidig oplyses det dog, at det må anses for tvivlsomt, at behovet på hjemmemarkedet skulle betinge en væsentlig udvidelse af produktionen, selv om vejrforholdene skulle tillade det. På eksportmarkedet er der ikke meget at stille op for Danmark. Der er her meget hård konkurrence, især efter at Tyskland i de senere år er kommet i fuld gang igen. Efter Statistisk Departements opgørelse er der i 1954 importeret mere tørvestrøelse til Danmark, end der er eksporteret.

A. Krøigaard.

I få ord — ★

★ ★

Hedeselskabets forretningsførere

Efter at Hedeselskabets forretningsfører for *Halk* distrikt, gårdejer *Svend Thaysen*, Hejsager, er fratrådt, er dette hverv overtaget af gårdejer *Hans Bohnsen*, Lindegaard, Hejsager.

*

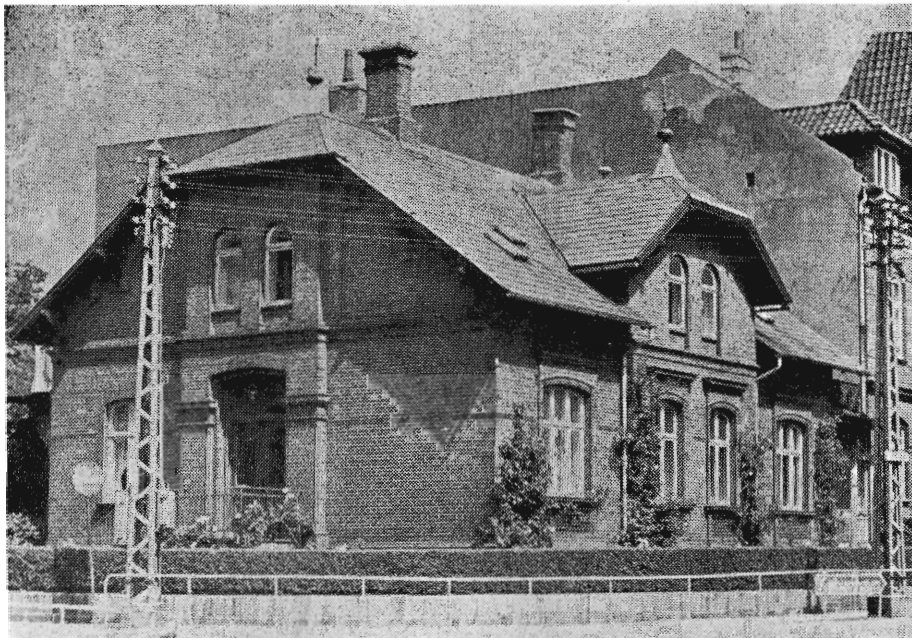
Hedeselskabets store kulsvieri i Brande har haft en del vanskeligheder som følge af, at røg og støv fra trækulsbrændingen til tider har virket generende på omgivelserne. For tiden arbejdes der med forskellige forsøg på at fjerne eller mindske røgplagen.

*

Forstkandidat *Erik Holmsgaard*, forstander for Det forstlige Forsøgsvæsen, Springforbi, har til forsvar for doktorgraden fået antaget en afhandling: »Arringsanalyser af danske skovtræer«. Afhandlingen foreligger nu trykt i 22. bind i beretningerne fra »Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark«.

*

Kulturteknisk kontor i Kolding

Fra 1. februar åbnede Hedeselskabets kulturtekniske afdeling det længe forberedte kontor i Kolding. Kontorerne er indrettet i en villa på hjørnet af Fynsvej og Dyrehavevej. Adressen er Dyrehavevej 2.

*

Fra Hedeselskabets grundforbedringsvirksomhed

Hedeselskabets mose- og engafdeling har i januar måned 1955 fuldført: 193 dræningsarbejder omfattende 659 ha til en udgift af 1 028 950 kr., 12 vandløbsreguleringer med 110 ha til 142 065 kr., 1 opdykningsarbejde med 3 ha til 500 kr., 63 sager af forskellig art med 49 ha til 225 545 kr., 2 bygningsarbejder til 10 800 kr., eller ialt 271 arbejder med ialt 821 ha til 1 204 860 kr.

I samme måned er der ved samtlige distrikter færdigprojekteret og tilstillet rekvirenterne 332 arbejdsplaner omfattende ialt 2148 ha til 3 108 765 kr.

C. V. S. L.

*

Af renterne af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles skovbrugsfond er der et beløb på ca. 8200 kr. til rådighed til uddeling pr. 1. april 1955, bl. a. til understøttelse til skovbrugsvideenskabelige undersøgelser. Ansøgninger fra yngre forstkandidater giver en fortrinsstilling. Ansøgninger indsendes til Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Bülowvej 13, V., inden den 20. marts 1955.

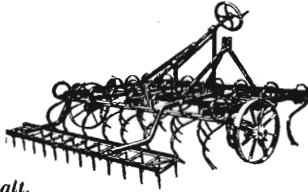
*

KULTURHARVEN med det røde rat!

Danmarks mest solgte

Efterligninger kan aldrig komme på højde med den originale FM.

BEMÆRK EFTERHARVEN!

Forhandlere overalt.

FLEMSTOFTE

Fuglebjerg — Tlf. Fuglebjerg *1

Jydsk depot: Horsens 1705 - Fyns depot: Allested 163

Brostrøm^s

Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV

Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

Alle arter jordbrugskalk —
SKANDINAVISK KALK & KRIDT I/S

Hasserslev - Aalborg telefon 9253 - Alba 10650
Værket telefon Sdr. Tranders 110

TRIFOLIUM FRØ

GIVER STOR HØST

Daarlige Høstforhold i Ind- og Udland har medført, at Beholdningerne af Markfrø er smaa.

Bestil derfor Deres Markfrø nu!

Vor Prisliste er udsendt og udleveres gerne ved Henvendelse til vore Forhandlere eller Kontoret.

4% Kontantrabat — 3% Mængderabat

AKTIESELSKABET
TRIFOLIUM FRØ
KØBENHAVN RÅNDERS

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Tlf. 111 Bjerringbro

ALLE

△ MÆRKEDE RØR

Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Krogsgades Cementstøberi

v/ J. C. Halvorsen & Sønner
Kontor:
Dannebrogsgade 22, Aarhus
Telefon * 255 99

Ny fabrik i Vejlbj

Alt i betonvarer D. S. 400

FRØCONTORET

KOLDING

Telf. 43 - 313

FROAVL

FROHANDEL

FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER

AALBORG AKVAVIT.

Landbrugslotteriet

udlodder årligt
kr. 5.485.620

Største gevinst
2 gange årligt

kr. 80.000

LOMBORGS PLANTESKOLE

Granhøj v. Aalborg

Telf. 101

Telf. 999

Katalog sendes
gratis på
forlangende

TRÆKULS-GRYN

TIL KYLLINGER, HØNS,
SMÅGRISE OG SVIN

- ★ Holder maven i orden
- ★ Garanteret vandfri
- ★ Største opslugningsevne

Leveres i hele og halve sække
à 85 liter og 42½ liter, og i
sække med 5 poser à 17 liter
eller sække m. 20 poser à 4 liter.

Forlang de lette trækul fra
HEDESELSKABET
hos Deres foderstofleverandør

Herning Hede- & Discontobank

10—12½, 14½—17
Telefon 5 . 273 . 720

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands

Kulkompagni

Nørresundby

Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas

Telf. Kaas 11

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

Aarhus: Københavns:
Hovedkontor Nygade 1

STRYG elektrisk...

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. Birk — Telefon 45 Kjellerup
Efter kl. 17: Rødkjærsbro telefon 14
FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLANG TILBUD

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

v/ C. M. Christiansen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved I. T. Birk .. Telef. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
Forlang tilbud

RØDE DRÆNRØR

føres altid på lager fra 2" til 8" - Tilbud til tjeneste

A/S GAMMELGAARD TEGLVÆRK
Telefon 187 . Skive

Frøavlscentret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

ØLGOD

Telefon 59

A/s De forenede Teglværker

EGERNSUND TELEFON 13 og 14

LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med finsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekøde») omkring stødfugerne.

Spørg Hedeselskabet.

L. KRISTENSEN
REMINGTON OG REMTOR
SKRIVEMASKINER

DANMARKS ÆLDSTE
SKRIVEMASKINE-FIRMA

FREDERIKSBERGGADE 1 A
KØBENHAVN K.

HAMMERUM
HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314
Østergade 6
Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

E. DALGAARD SØRENSEN
AARHUS TELF 8333
ALT I BETONVARER

Viborg Andels-
Svineslagteri
vore udsalg bring. i erindring
Tlf. 137 og 779

Til alle slags bygninger
DANSK
ETERNIT
TAG- OG VÆGBEKLÆDNING

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG

SALGSKONTOR:
KAMPMANNSGADE 2 . KBHVN. V
TELEFON: CENTRAL 3785

Verdens
stærkeste
Arbejdsstøvle

CODAN

GULD-SEGL
KVALITET

AKTIESELSKABET
SKARREHAGE MOLERVÆRK

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK
v/ Marius Ødum
Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun Δ mærkede varer føres

Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

Viborg Byes og Omegns
Sparekasse

Telefon 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15
Lørdag: Kl. 9—14

Filialer:

Karup
Flyvestation Karup
Mammen

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr. 9

DRÆNRØR . MURSTEN . TAGSTEN

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

Telefon Skive 1030

Alle størrelser i drænrør leveres

Telefon Viborg 1330

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer

Tjæreborg cementstøberi,

Hurtig levering

Telefon 21

Reel betjening

**Stenstrup og Odense
teglværkers kontorer**

Stenstrup - Telefon nr. 19

Prima drænrør

Dansk Brandforsikringselskab

»VERMUND«af 1904 - gensidigt selskab
Bygninger og løsøre
Virkefelt hele landet

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus

Altid prima røde drænrør**Silkeborg, Herning og omliggende
teglværkers salgskontor**

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

repræsenterende følgende værker:

A/S Lysbro Teglværk
De Forenede Teglværker,
LysbroBøgild Teglværk, Lysbro
Vinderslevgaard Teglværk
Paarup TeglværkBjødstrup Teglværk
Gjern Teglværk
Visgaard TeglværkHøjriis Teglværk, Ikast
De Forenede Midtjydske
Teglværker, Herning**Forsikring skal man ha'.****BALTICA****Petersværk Betonvare-Industri**

Nørresundby - Telf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Tårnsilosten
Drænrør
Baumadæk
Tagsten
Mursten**KÄHLERS Teglværk**
Korsør**Røde drænrør**

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Telf. 67 Ulstrup**PALUDANS
PLANTESKOLE A/S**

KLARSKOV

Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer

Forlang prisliste

TELEFON KLARSKOV 9

Skive CementstøberiKNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

NORMRØR

med garantimærket Δ

Imprægnering

Brøndrør

RESENBRO

CEMENTSTØBERI

v/ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34Prima betonrør efter dansk
ingeniørforenings normerMrk. Δ alle gangbærelse dimen-
sioner fra 10-60 cm savet med
som uden mufte**Trifolium Frø**

KØBENHAVN

RANDERS

VESTJYLLANDS Mergelforsyning

Andelsselskab

udnyttelse af lokale lejer og tilrettelægning af mergelleverancer.

Moderne grab-materiel til rådighed. - Levering af højprocentig mergel fra egne lejer. Jordbrugskalk og pulv. kalk i fine kvaliteter fra Hillerslev Kalkværk.

Alle oplysninger og tilbud fås hos:

TRIER HØJ,
kasserer,
Vostrup.

I. M. LAURIDSEN,
næstformand,
Gørding.

JESPER JESPERSEN,
formand,
Paghsallé 2, Herning. Tlf. 793 Herning.

Andels-
Klædefabriken

GRINDSTED

Telefon 20

Hulkjærhus
Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og haver

Røde
drænrør
2''—12''

● Fredenshøj Teglværk
Aabenraa Telefon 2127

Stenvad
CEMENTSTØBERI

Telf. 6 Stenvad
Arnold Westmark

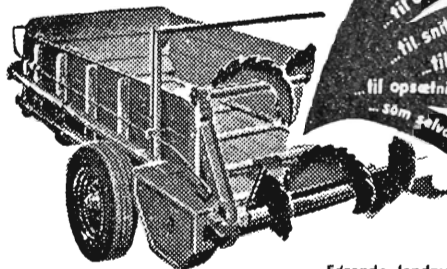
Alle Δ mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

SOLUS

Staldgødningspreder

er den mest alsidige maskine i dansk landbrug. Den er efterspurgt og populær overalt for sine ganske fantastiske egenskaber. Dens svære og solide konstruktion giver den en driftssikkerhed uden lige. Den arbejder nøjagtigt og sikkert selv under meget ugunstige forhold.

Den kan anvendes hele året rundt til de mest forskelligartede ting - derfor er den uundværlig for den økonomiske og praktiske landmand.

til udspreddning af naturgødning
til udspreddning af råkalk og mergel
til snitning af grenfodertilensilering
til læsning af roer i jernbanevogn
til opsætning af roebatterier på marken
samt gelvoflæsning af roer, kartofler m.m.

Førende landmænd over hele Danmark anerkender og anbefaler SOLUS som

et førende dansk kvalitetsprodukt

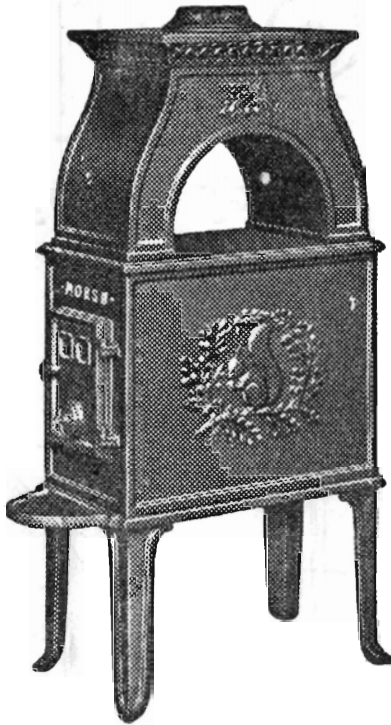
Skriv efter udførlig brochure, der fortæller Dem alt om denne fremragende universal-maskine.

H. SØNDERBY & CO

TARM - TLF. 16-34-179

Morsø Støbegods

AKTIESELSKABET
N.A. Christensen & Co.
KØB HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup (formand),
forstander N. C. Nielsen og overingeniør N. Venov.
Redaktør: Har. Skodshøj.